

ЗА „УПАДЪКА“ НА БЪЛГАРСКАТА ДРАМА

Н. НЕДЕВЪ

(Продължение отъ бр. 5)

Театралните директори въ публиката, драматургитъ въ театъра и ръководителитъ имъ, а народътъ невъзмутимо си стои настрана и избѣгва еднитъ и другитъ.

Това творчество съ най-голѣмо значение за социалния животъ на народитъ, правилно оценено въ нѣкои велики държави, замира и скоро, ако така върви, ще изчезне безследно, за да се замѣни съ чужди филмови пиеси, съ чужди за насъ идеи и разбирания, но бавно завладяващи душитъ ни и отчуждаващи ни и отъ хубавото родно, което сж оставили праѣдитъ ни.

Предъ тая болна и бедна наличностъ на на-родната ни драма, ние стоимъ занѣмени и пита-ме где сж виновнитъ за тая покрусa и за това пренебрежително отношение къмъ това изкуство?

Вината ще я търсимъ у всички, и у драматургитъ, и у режисьоритъ, у директоритъ на театри и навредъ гдето се е загнѣздило злото, завистъта, подмолничеството, неспособността и бюрократизма, но най-малко въ публиката.

Една отъ важнитъ и най-ярки причини е липсата на добри български пиеси, които да бждатъ поставени на българска, а така сжщо и на чужда, сцена.

Това се дължи отъ своя страна на липсата на български писатели-драматурзи, запознати добре съ писането на пиеси.

За да бжде единъ човѣкъ драматургъ се изискватъ две нѣща, да има силно развитъ талантъ и голѣми познания по материята около писането на пиеси.

Изглежда, че у насъ освенъ, че нѣма, нито единъ талантливъ и упознатъ съ тоя отрасълъ на изкуството писателъ, но нѣма и такива поне съ притежание на едно отъ дветъ качества, и затова ние сме принудени да гледаме, по нашата сцена, или да четемъ пиеси отъ различенъ видъ, но всички невъзможни като художествени произведения, или като технически постижения.

Независимо отъ хвалебственитъ или отрицателни критики на нѣкои господа, българскитъ автори на драма, комедии, опери, оперети, си оставатъ още много назадъ и колкото да чакаме да се преобразятъ, това нѣма да стане тъй скоро, до като се намиратъ критики, които сжщо не знаятъ какво критикуватъ понеже и тѣмъ липсватъ най-елементарнитъ понятия за една наистина издържана отъ всѣко отношение пиеса, но сж готови приятелитъ си да възхваляватъ, а неприятелитъ или непознатитъ да отрицаватъ, безъ да посочатъ истинския пжтъ на творчество, а предлагатъ макаръ и съ резерва отъ гледище на реалността просто глупости.

За примѣръ, И. Бадевъ въ критиката си въ в. „Зора“ по „Спѣнката на нашата драма — вѣчното разногласие“ — препоръчва следното:

„Само единъ начинъ има да бжде изгладено то: да се създаде успоредно съ Народния театъръ, съ отдѣлни държавни, общински или частни сръдства, нѣкакъвъ театъръ — студия, дето да се изпитватъ драми, които по една или друга причина не сж допаднали на Народния театъръ. Такова студио имаше къмъ Букурещкия Нар. театъръ. Но и на

него не ще могатъ да разчитатъ всички автори, защото сж мнозина и въ всички случаи трѣбва да се пресѣйватъ.“

Това мнение на единъ „голѣмъ драматиченъ“ критикъ не струва счупена пара, защото то ще поощри само създаването на по-вече глупости и ще провали напълно и малкото възможности за преценка, каквато сега сжществува въ Нар. театъръ.

Самоубеждение въ творчески способности, съ това ще се засилватъ въ всички писатели и тоя театъръ — студия ще се обърне на една язва за разплодъ на худож. миязми, злоба, завистъ и клюки. Отъ друга страна пита се, кой ще ги оцени?

Нѣкои „специалисти“ или „публиката“?

А колко грѣшни левове ще сж необходими за тая никому не полезна студия?

До колко нашиятъ общественъ и художественъ животъ се тормозятъ отъ подобни мнения на разбиращи и неразбиращи критици, безъ да се указва точно, какво да се направи, което да бжде смислено, възможно за усъществяване и годно да преобрази драматичното ни творчество, нашата драма ще тъне въ тинята на бездарничеството, а инжекциитъ отъ хвалебствия не ще ѝ помогнатъ ни най-малко.

Иска се радикално сръдство, а то е: да се даде възможностъ на очертаващи се таланти въ драматичното изкуство, да изучатъ съ всички основни тънкости необходимитъ правила за писане на драми, за което е необходимо създаването не на театъръ — студия, както смѣта И. Б., а театрална академия при Нар. театъръ съ двойка задача: да обучи талантливитъ артисти и да даде необходимитъ познания на талантливитъ драматурзи. Тукъ драматурзи и артисти въ взаименъ контактъ биха огладили своитъ способности, вземайки поука единъ отъ други. Обаче ръководството на тая академия не трѣбва да бжде повѣрвана въ ръцетъ на хора, само по име знаещи или по една случайностъ заели голѣми постове въ театралния ни животъ, нито даже и на артисти съ голѣма известностъ, а на хора съ обширни и модерни познания по тѣзи въпроси и добри педагози, но не сжщо по образование, а по дарби. Тогава може да се очаква нѣщо.

Да се напише едно драматично (въ широкия смисълъ на думата) произведение, не е необходимо то да се разпредѣли на действия, сцени, явления и да се нареди диалогътъ, а се изискватъ много още нѣща, за да може това произведение да получи истински обликъ на худож. драматично произведение.

Благоприятната оценка на публика, не е още критерий за неговата идейна и естетична стойностъ, не може да се облѣгаме на това, примѣри имаме въ историята отъ великитъ произведения на най-голѣмитъ автори, а въ настоящето, отъ глупавитъ и стоящитъ подъ критика оперети, които се играятъ въ оперетнитъ ни театри. Следователно произведенията трѣбва да се оценяватъ по идея, красота, сценична възможностъ и правдивостъ. Тѣзи нѣща не всѣкога сж разбираеми отъ публиката за времето си, но тѣ сж бележитъ на истинското драматично произведение, които отъ своя страна се разпадатъ, на нѣколко по-специални точки, които ще набележимъ по-надолу.

(Следва)